

Årsrapport nationell arbetsgrupp för handhavande av cancerläkemedel 2024

Uppdrag

Att med utgångspunkt från gällande direktiv^{1 2} och i samråd med berörda lärosäten utforma, genomföra, utveckla och säkerställa tillgång på utbildningsaktiviteter för säkert handhavande av cancerläkemedel för sjuksköterskor men också för andra berörda yrkesgrupper inom specialist och hemsjukvård. Här skall både patientsäkerhet och arbetsmiljöaspekter beaktas.

Arbetsgruppen för handhavande av cancerläkemedel arbetar för att möta det ökade behovet av kompetens kring hantering och administrering av nya cancerläkemedel.

Verksamhet under året

Fungera som expertråd för säkert handhavande av cancerläkemedel för RCC i Samverkan

- Vi har handlagt inkommande frågor gällande skyddsutrustning i samband med hantering av cytotoxiska läkemedel, frågor om graviditet, hantering av perorala läkemedel, skyddsutrustning i hemmiljö mm. Frågorna besvaras och hanteras via vår [FAQ](#) på hemsidan som utökas kontinuerligt.
- Deltagit i nätverksträffar för utbildare inom Cytostatikakörkortet (LäraNära plattformen). Deltagande i planering och utveckling av utbildningen.
- De europeiska rekommendationerna publicerades 2023 [Guidance document for the safe management of hazardous medicinal products at work](#). Dessa guidelines beskriver praktiska exempel för att minska arbetstagares exponering av cytotoxiska ämnen och är ett komplement till ASFS:en (AFS 2005:5) som den 1 januari 2025 ersätts av den nya författningen med föreskrifter i en ny struktur. Fortsatt arbete under 2024 med att sprida dessa i våra nätverk och till våra kontakter i landet.

Bevaka kunskapsläget inom uppdraget och vid behov föreslå åtgärder till RCC i Samverkan

- Fortsatt kontakt med Arbetsmiljöverket under 2024 med anledning av att ny AFS börjar gälla från 1/1-2025. Vi har försökt att få information om innehållet i det stödjande material som kommer att släppas i samband med lanseringen av AFS 2023:10. Tyvärr har vi fått avslag på våra önskemål från Arbetsmiljöverket.
- Utifrån resultatet av den kartläggande enkätundersökning som genomfördes 2022 gällande kunskaps – och utbildningsnivån för 1:a linjens chefer, sjuksköterskor och undersköterskor som hanterar cytotoxiska läkemedel i Sverige har vi sett ett behov av en chefsutbildning. Under året har vi tillsammans med Gullers påbörjat en webbaserad chefsutbildning med fokus på arbetsmiljö. Vi beräknar att den skall kunna slutföras innan

¹ Cytostatika och andra läkemedel med bestående toxisk effekt (AFS 2005:5)

² Directive 2004/37/EC - carcinogens or mutagens at work

<https://osha.europa.eu/en/legislation/directive/directive-200437ec-carcinogens-or-mutagens-work>

årsskiftet. Utbildningen syftar till att ge en orientering om arbetsmiljöansvaret och konkreta råd för det löpande systematiska skyddsarbetet.

- Att belysa och erbjuda utbildning för chefens arbetsmiljöansvar för medarbetare, andra yrkesgrupper och patienter som kan utsättas för risk att felaktigt exponeras av dessa läkemedel. Felaktig exponering kan vi påverka hälsan på både kort och lång sikt.
- En sammanställning gjordes under 2023 om vilka enheter som använder sig av cytostatikakörkortet via Läranära portalen. Cytostatikakörkortet via Läranära är ännu inte tillgängligt i alla regioner i Sverige. Region Norr har under 2024 startat upp Cytostatikakörkortet. Region Sydöst har utökat så att även Östergötland har Cytostatikakörkortet.

Samverka med de nationella vårdprogramgrupperna inom cancerområdet, regimbiblioteket och NAC-gruppen vid behov

- Vi har tillsammans med Regimbiblioteket under senare delen av 2023 arbetat fram ett dokument som stöd för riskbedömning utifrån läkemedlens egenskaper och därifrån gett rekommendationer vilken skyddsutrustning som bör användas. Första upplagan publicerades i början på 2024. Under 2024 har vi arbetat vidare med att denna information anges i regimens Basfakta i Regimbiblioteket med hänvisning till underlaget. Denna arbetsmetod och flöde förankrades hos NAC (RCC) och hos "lead cancer nurses" och motsvarande vid Sveriges tre ackrediterade CCC. Comprehensive Cancer Centre samlar spetskompetens inom högspecialiserad cancervård och cancerforskning enligt kriterier uppställda av Organisation of European Cancer Institutes (OECI)

Innan sommaren 2024 reviderade vi dokumentet då vi behövde tydliggöra hanteringen när det gäller immunterapi såsom monoklonala antikroppar, immunterapi och målriktade läkemedel ex peroral TKI-behandling

Att vara remissinstans för informationsmaterial rörande handhavande och administration av cancerläkemedel

- Vi har under 2024 lämnat synpunkter på patientinformation gällande hantering av utsöndringar som finns i den digitala "Min vårdplan"

Stötta regionalt arbete med säkert handhavande av cancerläkemedel utifrån det nationella arbetet

- Den webbaserad uppföljningsutbildning i cytostatikahantering för sjuksköterskor och undersköterskor via Lärportalen som vi jobbade med under 2023 har nu under 2024 fått bra spridning i landet. .
- Vi har uppdaterat lathunden för ytprovtagning i samband med att Arbetsmiljömedicin i Lund lagt till fler paneler att provta.

Övrigt

- Vi har haft fler inkomna frågor som vi besvarat när det gäller handhavande av cytostatika i hemmiljö. Dessa frågor har berört både informationsmaterial till patient och vård &

omsorgspersonal. Vi fortsätter också att bevaka cytostatikabehandling i hemmiljö. Många frågor rör också hantering av cytostatika i samband med graviditet.

- Två av deltagarna i arbetsgruppen har reviderat respektive faktagranskat kapitlet om Cytotoxiska läkemedel i Vårdhandboken.

Framgångar under året

Vi har inventerat hur utbildning och kunskapsläget kring handhavande av cytostatika ser ut i Sverige och vi har presenterat resultatet på nationella och internationella konferenser samt i andra forum. Vi har också deltagit i framtagandet av en webbaserad uppföljningsutbildning i cytostatikahantering. Vi ser att arbetet är efterfrågat och behovet av kunskap och utbildning är stort.

Arbetet med en digital chefsutbildning har haft ett stort fokus under året och vi hoppas kunna publicera den under Q1 2025.

Vårt arbete med ett underlag för riskanalys i samarbete med Regimbiblioteket har varit en stor framgång under året då varje regim kopplas till vårt underlag och vilken risknivå just den regimen har.

Utmaningar under året

Vi har sett att det finns svårigheter för vårdpersonal och chefer och andra samarbetspartner/aktörer att hitta till vår hemsida och den information som finns där. Vi kan också se svårigheter med att nå ut till rätt person i regionerna.

En annan utmaning vi har i arbetsgruppen är att få rimlig tid från våra uppdragsgivare/arbetsgivare till arbetsgruppen för handhavande av cancerläkemedel vilket är relaterat till kompetensförsörjningsproblem på våra arbetsplatser.

Behov av fortsatt eller förändrat uppdrag

Inkommande frågor till arbetsgruppen blir bara fler och fler och behovet växer. Det finns fortsatt mycket att göra. Vi ser att det finns ett behov av en kort digital introduktion för nyanställd vårdpersonal. Vi kan också se utifrån de frågor vi får in att det finns en viss oro om avfallshantering i kommunerna och att kunskaps gapet och utmaningarna ute i kommuner/primärvård belyser behovet av handhavandegruppens fortsatta arbete.

Det kommer också in många frågor som handlar om hantering av cytotoxiska läkemedel i samband med graviditet. Här ser vi ett behov av att söka mer litteratur och evidens

Under 2025 behöver vi sprida den webbaserade chefsutbildningen samt utvärdera utbildningen.

Arbetsmiljöverket publicerar 1/1-2025 en ny AFS, 2023:10. I samband med detta släpps ett stödande material. Arbetsgruppen behöver sätta sig in i detta material.

Deltagare i arbetsgruppen och möten under 2024

Under 2024 har arbetsgruppen fått en ny medlem. Sandra Alexandersson, receptarie/avdelningsfarmaceut inom Hematologen på Skånes Universitetssjukhus representerar nu RCC Syd i stället för Ulrika Landin som slutade under våren. Arbetsgruppen har under 2024 haft sju möten digitalt samt två fysiska planeringsdagar under våren och en planeringsdag under hösten i Stockholm.

Deltagare i gruppen är:

Anki Delin Eriksson, specialistsjuksköterska i onkologi MSc. Arbetar som verksamhetsutvecklare, Verksamhet Onkologi, Sahlgrenska Universitetssjukhuset.

Ida Ekh, apotekare i Region Jönköpings län

Sandra Alexandersson receptarie/avdelningsfarmaceut vid Hematologiavdelning, Skånes Universitetssjukhus

Carin Lundgren, specialistsjuksköterska i onkologi och arbetar som kontaktsjuksköterska, lymfom vid onkologisk mottagning, Länssjukhuset i Gävle samt Cancerrådsgivningen i Region Gävleborg

Marie Sodell, specialistsjuksköterska i onkologi och arbetar på Cancerrådsgivningen RCC Stockholm-Gotland,.

Annica Walther, specialistsjuksköterska onkologi/hematologi och arbetar som kontaktsjuksköterska inom öppenvården på Hematologen, Norrlands Universitetssjukhus

1 Cytostatika och andra läkemedel med bestående toxisk effekt (AFS 2005:5)

2 Directive 2004/37/EC - carcinogens or mutagens at work

<https://osha.europa.eu/en/legislation/directive/directive-200437ec-carcinogens-or-mutagens-work>

[Guidance document for the safe management of hazardous medicinal products at work.](#)